

УКРАЇНСЬКЕ БОТАНІЧНЕ ТОВАРИСТВО
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ БОТАНІКИ ІМЕНІ М.Г. ХОЛОДНОГО
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХЕРСОНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНИКА

**МАТЕРІАЛИ XV З'ЇЗДУ
УКРАЇНСЬКОГО БОТАНІЧНОГО
ТОВАРИСТВА**

Івано-Франківськ,
30 вересня — 4 жовтня 2024

Видавничий дім
«Гельветика»
2024

UKRAINIAN BOTANICAL SOCIETY
NATIONAL ACADEMY OF SCIENCES OF UKRAINE
M.G. KHOLODNY INSTITUTE OF BOTANY
MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
KHERSON STATE UNIVERSITY
VASYL STEFANYK PRECARPATHIAN NATIONAL UNIVERSITY

**PROCEEDINGS
OF THE 15th CONGRESS
OF THE UKRAINIAN BOTANICAL
SOCIETY**

30 September — 4 October, 2024,
Ivano-Frankivsk, Ukraine

Publishing house
“Helvetica”
2024

УДК 58(477)(062.552)
МЗ4

Матеріали XV З'їзду Українського ботанічного товариства (Івано-Франківськ, 30 вересня — 4 жовтня 2024). — Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2024. — 232 с.

Proceedings of the 15th Congress of the Ukrainian Botanical Society (30 September — 4 October, 2024, Ivano-Frankivsk, Ukraine). — Odesa : Publishing house “Helvetica”, 2024. — 232 p.

ISBN 978-617-554-319-1

До збірника включені матеріали наукових доповідей та повідомлень XV З'їзду Українського ботанічного товариства (м. Івано-Франківськ, 30 вересня — 4 жовтня 2024 р.), в яких розглядаються систематика, флористика та географія судинних рослин, фікологія (альгологія); бріологія; ліхенологія; мікологія; геоботаніка та екологія; флористичні та мікологічні знахідки; морфологія та анатомія; охорона рослинного світу та довкілля; біотехнологія, фізіологія та біохімія; клітинна та молекулярна біологія; селекція та інтродукція; ресурсознавство; історія наукових досліджень; наукові колекції рослин та грибів; ботаніка та мікологія у вищій школі; громадська наука та популяризація наукових знань. Матеріали подані переважно в авторській редакції. Видання розраховане на науковців, викладачів, працівників у галузі охорони природи, аспірантів, студентів природничих спеціальностей, аматорів-натуралістів.

The book includes the materials of scientific reports and posters of the XV Congress of the Ukrainian Botanical Society (Ivano-Frankivsk, September 30 — October 4, 2024), covering the fields of systematics, floristics and geography of vascular plants, phycology (algology); bryology; lichenology; mycology; geobotany and ecology; floristic and mycological finds; morphology and anatomy; conservation of plants, fungi, and the environment; biotechnology, physiology and biochemistry; cell and molecular biology; plant breeding and introduction; resource science; history of scientific research; scientific collections of plants and fungi; botany and mycology in higher education; citizen science and popularization of scientific knowledge. The materials are presented mainly as provided by the authors. The publication is intended for scientists, nature conservationists, graduate students, students of natural sciences, and amateur naturalists.

Затверджено до друку

Центральною Радою Українського ботанічного товариства
Науковим комітетом XV З'їзду Українського ботанічного товариства
Вченою радою Інституту ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України
17 вересня 2024 р. (протокол № 9)

Автори повністю відповідають за наукову достовірність, зміст і стиль своїх публікацій. Погляди, висновки й точки зору, висловлені авторами у статтях, можуть не збігатися з поглядами, висновками й точками зору наукового комітету, установ-організаторів конференції, Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України та/або Національної комісії з питань Червоної книги України.

© Автори публікацій, 2024

© Українське ботанічне товариство, 2024

© Інститут ботаніки ім. М.Г. Холодного НАН України, 2024

© Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника, 2024

© Херсонський державний університет, 2024

ISBN 978-617-554-319-1

XV З'їзд Українського ботанічного товариства був проведений у м. Івано-Франківськ 30 вересня — 4 жовтня 2024 р. під час російської повномасштабної збройної агресії проти України

15th Congress of the Ukrainian Botanical Society was held in Ivano-Frankivsk 30 September — 4 October, 2024, during the continued Russian full-scale aggression against Ukraine

**СОМАТИЧНІ МУТАЦІЇ В СЕЛЕКЦІЇ НОВИХ
СОРТІВ КИЗИЛУ (*CORNUS MAS*)**

Світлана КЛИМЕНКО¹, Алла КУСТОВСЬКА²

¹ НБС імені М.М. Гришка НАН України, Київ, Україна

² УДУ імені Михайла Драгоманова, Київ, Україна

E-mail: cornusklymenko@gmail.com

Дерен справжній, кизил (*Cornus mas* L.) наразі мало розповсюджена у садівництві культура, забута, хоча відома упродовж тисячоліть.

До Державного Реєстру сортів рослин України вперше в історії Сортовипробування занесено 14 сортів кизилу селекції Національного ботанічного саду імені М.М. Гришка (НБС) НАН України. Завдяки багаторічним дослідженням НБС (1965–2024 рр.) культура кизилу в Україні відроджується.

Основні методи створення сортів кизилу у нашій роботі — класичні: аналітична та синтетична селекція, а також метод клонової селекції, задіяний у дослідженнях упродовж багатьох років. Цей метод селекції плодівих рослин широко використовується у багатьох країнах Євразії і Америки (особливо в останні десятиліття) для одержання нових сортів.

Метод клонової селекції засновано на використанні соматичної мінливості та методі підтримуючого відбору. Відомо, що соматичні мутації виникають у будь-яких клітинах і частинах організму під дією різних чинників середовища, такі мутації не успадковуються за статевого розмноження, вони передаються у спадок лише вегетативним розмноженням.

Наявність великого генофонду кизилу в НБС і систематичний моніторинг за сортами упродовж багаторічної роботи дали можливість відібрати низку цінних корисних за життєздатністю соматичних мутацій. Методом індивідуального добору брунькових мутацій за кількісними і якісними важливими та індиферентними для селекції ознаками (величина, забарвлення плодів, листків, урожайність, стійкість до біотичних та абіотичних чинників і т. ін.) використано найперспективніші з них.

Брунькові мутації були розмножені вегетативним шляхом для перетворення мутантів у гомогенний стан. Вузловим моментом нашої роботи є спосіб добору клонів та багаторазова перевірка стабільності властивостей і збереження гомогенного стану. Дібрано і розмножено кращі клони, досліджено їхнє вегетативне потомство.

Шляхом клонової селекції одержано нові сорти кизилу ‘Світлячок’, ‘Екзотичний’, ‘Мрія Шайдарової’, ‘Презент’ та ‘Пістряволистий’. Вони проходять відповідні випробування. Два з них занесено до Державного Реєстру сортів рослин України.

Доведено, що використання соматичних мутацій і клонова селекція у садівництві є не лише доповненням і продовженням звичайного селекційного процесу, вони є його органічною ланкою.